

وزارت مالیه بر طبق التزام نامه سابق آقای غضنفرخان و نتیجه رسیدگی های کمیسیون تفریق محاسبات مجالتاً ملائحتاً کلیایگان مشارالیه را که معروف است در نتیجه این مأموریت تحصیل کرده و سابقاً هم توقیف شده و بوسائلی آزاد کرده بود و شاید در حدود ۱۰ هزار تومان تخمیناً ارزش داشته باشد ضبط و برای بقیه مبلغ فوق و یا ملزمی های دیگری که بعدها از ممالکشان کشف و اثبات بشود ناچار از تعقیب و رسیدگی خواهد بود.

چون وزارت مالیه از دو نقطه نظر مأمورین خود را تعقیب می نماید اول از نقطه نظر محاسباتی که بمذاق رسیدگی آنچه ملزمی مأمور باشد از او گرفته شود و بعد از نقطه نظر تصصیرات اداری که در دیوان محاکمات رسیدگی خواهد شد.

نظر باینکه هر گاه دیوان مزبور صلاح بداند وزارت مالیه امر را به یاری که بدایت ارجاع خواهد کرد برای حفظ شرافت مقام نمایندگی آقای غضنفر خان لازم دانست مراتب را به عرض رساند که تعقیب مشارالیه با اجازه مجلس مقدس باشد.

این زاهم لازم است عرض کنم چنانچه آقای غضنفرخان به رسیدگی تفریق محاسبات اعتراض داشته باشند اگر چه رای کمیسیون مزبور قابل استیناف نیست ولی در این موقع وزارت مالیه موافق است که قبلاً هیئتی از طرف مجلس مقدس تعیین شود که در ساعات اداری وزارت مالیه منظم و متوالیا جلسات خود را تشکیل نموده بمحاسبات آقای غضنفر خان رسیدگی نمایند و هر گاه بر هیئت مزبور هم مدتی شد که ایشان مستحق تعقیب اند آنوقت اجازه تعقیب صادر گردد.

وزارت مالیه به یادش خدمات صادقانه آقای میرزا عبدالله خان نجمی و برای رفعت و دلگرمی آتیه ایشان ارتقاء رتبه در حقیقت منظور نموده ضمناً برای ترویج صحت عمل و تشویق مأمورین یاک دامن بالضروره تقاضا می شود موافقت فرمایند هر مبلغ بابت مأخوذهای آقای غضنفرخان بحیطه فصول رسید معادلده یک آن بعنوان وجه تشویق بین اعضاء محاسبات کل و کمیسیون تفریق محاسبات و آقای میرزا عبدالله خان نجمی تقسیم شود.

بعلاوه بازم برای ترویج درستکاری و اثبات تقدیر خوش خدمتی مأمورین مالیه در نظر دارد پیشنهادی بمجلس مقدس تقدیم دارد که در آتیه هر گاه نظر این مسئله معین از منافع رفته دولت چیزی بدست آمد معادل عشر آن بین مأمورینی که در این راه جدیت و فداکاری کرده اند بطور جائزه تقسیم گردد.

« مصدق السلطنه »

رئیس - بالفعل این رقمه مطرح بحث نیست. اگر مذاکراتی دارید بماند برای جلسه بعد

سردار معظم - چرا این لایحه به مجلس آمده است؟

رئیس - برای اینکه می گویند شاید جنبه جزائی هم داشته باشد.

سردار معظم - این سابقه را.

رئیس - اگر مذاکراتی در این باب دارید بهتر این است که در جلسه آتیه بشود

سردار معظم - بسیار خوب ولی بنده مخالف با پذیرفتن این رقمه هستم.

رئیس - یک پیشنهاد دیگری است از طرف هیئت دولت رسیده مشعر به برقراری شهریه در حق ورثه مرحوم میر موسی خان به کمیسیون بودجه ارجاع می شود. جلسه آتیه پس فردا دو ساعت بفرود خواهد بود و دستور آن از این قرار است. اولاً بقیه شوردر قانون شورای عالی معارف. ثانیاً بقیه شور در راپورت کمیسیون بودجه. ثالثاً انتخاب یک نفر عضو برای کمیسیون قوانین مالیه بجای مرحوم آقا شیخ محمد جواد

سردار معظم خراسانی - بنده عرض دارم رئیس - بفرمائید

سردار معظم - بنده بازمی بینم باز اهمیت راپورت کمیسیون بودجه دارد کم کم کاسته می شود و در مرحله دوم معین می شود و در آخر جلسه یکی دو نفر صحبت می کنند و باز می ماند برای بعد تمنی می کنم همانطوریکه سابقاً باینک جدیدتی این راپورت تعقیب می شد همانطور تعقیب شود و آقای وزیر مالیه زودتر یعنی در اول جلسه تشریف آورده و تمام اوقات مجلس صرف راپورت کمیسیون بودجه شود.

رئیس - چون چیزی دیگر نمانده شور اول تمام شود گمان می کنم در نیم ساعت تمام شود

سردار معظم - حضرتعالی چرا فراموش می فرمائید که ممکن است که یک نفر ۳ ساعت حرف بزند بنا بر این ممکن است راپورت کمیسیون بودجه جز دستور گذارده شود بعد اگر وقت شد راپورت شورای عالی فرهنگ مطرح شود شود زیرا ما عجله داشتیم که یک خسارتی نسبت بدولت واقع نشود و حالاً خودمان داریم کم کم این مسئله را عملاً تایید می کنیم

رئیس - مجلس با اظهارات آقای سردار معظم موافق است؟

« گفته شد بلی »

رئیس - پس در اول راپورت کمیسیون بودجه و در ثانی قانون شورای عالی معارف مطرح و جز دستور خواهد بود.

« مجلس ۴ ساعت از شب گذشته تعطیل شد »

رئیس مجلس شورای ملی - مؤتمن الملک

جلسه ۶۰

صورت مشروح مجلس یوم یکشنبه دوم دلو ۱۳۰۰ مطابق بیست و سوم جمادى الاولى ۱۳۴۰

مجلس موقع غروب در تحت ریاست آقای مؤتمن الملک تشکیل گردید

صورت مجلس یوم سه شنبه ۲۶ جمادی الاولی

قرائت نمودند

رئیس - آقای محمد هاشم میرزا (اجازه)

محمد هاشم میرزا - بنده سابقاً دو سوال کتباً راجع بحساب مسیود و بوا کرده بودم یکی راجع بحسابش از آقای وزیر مالیه یکی راجع بمجازانش از آقای رئیس الوزاء و در جلسه گذشته هر دو سوال را حضوراً از آقای رئیس الوزاء کردم در صورت مجلس فقط مسئله حساب نوشته شده

رئیس - مسئله مجازات هم نوشته میشود آقای آقا سید یعقوب (اجازه)

آقا سید یعقوب - در صورت مجلس نوشته شده است

(یکی از طوایف ایل قشقائی در سرحد بختیاری) در صورتیکه عرض کردم عملاً ایلخانی و در سرحد بختیاری هم نیستند و در ییلاق خودشان هستند

رئیس - اصلاح می شود. دیگر ابرادی نیست؟

(اظهاری نشد)

رئیس - صورت مجلس با این دو فقره اصلاح تصویب شد دستور امروز چنانچه قرائت شد اولاً شور در راپورت کمیسیون بودجه ثانیاً شور در لایحه شورای عالی معارف است ولی شاید هیئت جدید نسبت ببودجه نظری داشته باشند و بعلاوه چون از طرف کمیسیون بودجه هم مخبری معین نشده اگر آقایان موافق باشند از دستور خارج شود

فقط چیزیکه در دستور می ماند لایحه شورای عالی معارف است ولی قبلادو فقره راپورت رسیده است یکی راجع بنمایندگی آقای ناظم دفتر ایل قشقائی و دیگری راجع بنمایندگی شاهزاده محمد ولی میرزا از تبریز قرائت می شود (رای می گیریم) بعد داخل دستور میشویم

آقای جلیل الملک احضار برای قرائت راپورت آقای جلیل الملک - راپورت شعبه پنجم را راجع بنمایندگی آقای ناظم دفتر بمضمون ذیل قرائت نمودند بتاریخ ۲۲ جمادی الاولی شعبه پنجم بدوسیه و اعتبارنامه آقای ناظم دفتر نماینده ایل قشقائی رسیدگی نموده و برای استحضار مجلس شورای ملی عرض می نمایم که آقای ناظم دفتر بنمایندگی ایل قشقائی در ماه ربیع الثانی ۱۳۴۰ انتخاب شده اند و چون شکایتی نرسیده است شعبه باتفاق صحت نمایندگی آقای ناظم دفتر را از طرف ایل قشقائی تصدیق می نماید

رئیس - نسبت باین راپورت مخالفی نیست (اظهاری نشد)

رئیس - رای می گیریم آقایان باینکه نمایندگی آقای ناظم دفتر را از ایل قشقائی تصویب می نمایم قیام فرمائید

(اقلب قیام نمودند)

رئیس - تصویب شد آقای آقا سید یعقوب احضار برای قرائت راپورت

آقای آفاسید یعقوب - حاضر در ایورت کمیسیون تحقیق انتخابات آذربایجان را بشرح ذیل قرائت نمودند خبر از کمیسیون انتخابات آذربایجان به مجلس مقدس

کمیسیون تحقیق انتخابات آذربایجان در تعقیب رایورتهای سابق خود بمجلس معروض می دارد راجع بصلاحت انتخاب شاهزاده محمد ولی میرزا از حوزه انتخابیه شهر تبریز و حوزه های تابعه پس از رایورت صحت جریان انتخاب آنجا نسبت بصلاحت شاهزاده محمد ولی میرزا اتفاق آراء نمایندگی ایشان را بواسطه دارا بودن ۵۰۰۴ رأی وعدم اعتراض بصلاحت ایشان تصدیق می نماید

رئیس - نسبت باین رایورت مخالفی نیست (مخالفتی نشد)

رئیس - رأی میگیریم آقایانیکه نمایندگی شاهزاده محمد ولی میرزا را از تبریز تصویب می کنند قیام فرمایند (غالب نمایندگان قیام نمودند)

رئیس - تصویب شد جزء دهم از ماده دوازدهم مطرح است

(آقای ملک آرائی بترتیب ذیل قرائت نمودند) ۱۰ - تعیین مصرف وجوه خوق العاده که برسم هدیه و اعانه بمصارف میرسد و وجوه موقوفاتی که باختیار وزارت معارف گذاشته شده باشد

رئیس - آقای نصرت الدوله موافقت با مخالف نصرت الدوله - موافقم

رئیس - آقای آفاسید یعقوب مخالفید آقای آفاسید یعقوب - خیر موافقم

رئیس - آقای زنجانی (اجازه)

آقا شیخ ابراهیم زنجانی - در این مسئله چون یکقدری اشتباه شده است بنده توضیحا عرض میکنم این مسئله که در قانون اوقاف هست وظایف اداره اوقاف را می گوید و موقوفات مجهول المتصرف است که در تحت نظر اداره اوقاف اداره می شود و این که می گویند این موقوفات که اینجا ذکر شده همان موقوفات است بکلی اشتباه کرده اند برای اینستکه ممکن است اداره اوقاف بکلی از وزارت معارف مجزا باشد این مسئله که اینجا ذکر میشود عبارت است از کلیه وجوهی که غیر از بودجه دولت از باب اعانه وقف و هدیه وغیره بوزارت معارف میرسد

مثلا يك موقوفاتی است که باختیار وزارت معارف گذاشته شده یا اینکه متولی آمده و حق خود را بوزارت معارف تسلیم کرده است یا اینکه راجع بیک وقفی وزارت معارف را متولی قرار داده اند این مسئله مربوط بوظایف اداره اوقاف نیست

رئیس - آقای نصرت الدوله (اجازه)

نصرت الدوله - بنده با رایورت موافقم و آقای زنجانی هم گویا مخالفت نکردند

رئیس - چرا قدری مخالف بودند نصرت الدوله - بنده در صورتی که در مورد بعد از يك

مخالف دیگر اظهار عقیده خواهم کرد

رئیس - آقای سلطان العلماء (اجازه)

سلطان العلماء - اولاً بنده عرض می کنم این جا موقع این حرف نبود بواسطه اینکه در مورد خاص اگر يك چیزی را مثلا وقف کنند برای مدرسه ابتدائی هر کس را متولی قرار دهند اهم از وزیر یا شورای عالی معارف یا دیگری از این موضوع خارج است البته راجع بموقوفاتی که مصرف خاصی داشته باشد مثلا جوهی از برای طایفه فقراء وقف میکنند یا مثلا جوهی که صرف حج بیت الله الحرام باید بشود کسی نمیتواند صرف دیگر کند یا اگر وقف مدرسه سیه سالار جدید است نمی توان برای مدرسه سیه سالار قدیم صرف کرد بحکم آیات و اخبار که من بدله بعد ماسمه فانما اتمه علی الذین یندلو نه والله سمیع علیم و از این اخبار خیلی وارد شده است . چون اوقاف در عالم در صورت پیدا می کند یا متولی خاص دارد و از طرف واقف منصوص التولیه است یا از طرف شارع منصوص التولیه است آنها که از طرف واقف منصوص التولیه است لابد باید بمواظبت رفقار کرد و آنهاست که از طرف شارع منصوص التولیه است و شارع ولایت را مأمور برای آنکار کرده و ولایت را هم معین کرده اند بنده باز تکرار میکنم اگر کسی يك مالی را وقف کند اگر نظرش بوزیر معارف افتاده اورا متولی قرار می دهد و باید آن مال وقف را بومصرف خاص خود صرف نماید و البته وزیر معارف و اوقاف و هر مسلمانی ناظر است که مال وقف حیف و مهمل نشود بهر حال بنده این مسئله را اینجا زائد می دانم

رئیس - ممکن است پیشنهاد بفرمایید حذف شود .

چون آقایان وزراء برای معرفی تشریف آورده اند مذاکرات در این موضوع می ماند برای بعد از معرفی .

مشیر الدوله رئیس الوزراء - هیئت وزراء بمجلس مقدس شورای ملی معرفی می نمایم

آقای سردار سپه - وزیر جنگ

آقای حکیم الملک - وزیر امور خارجه

آقای نیرالملک - وزیر معارف و اوقاف

آقای سردار معظم - وزیر عدلیه

آقای اعتلای السلطنه - وزیر پست و تلگراف .

آقای ادیب السلطنه - وزیر فواید عامه بنده خود هم پرتوری وزارت داخله را قبول کرده ام از برای مالیه هم عجلتاً آقای مدیر الملک را کفیل معین نموده ام ولی بواسطه کسالت نتوانست برای معرفی حاضر شود . بدو لازم می دانم چند کلام اظهار تشکر کنم از آقایان نمایندگان محترم که بایک صمیمیت و حسن ظن کاملی نسبت به بنده اظهار فرمودند اگر چه بنده مایل بودم ستمی که سابق داشتیم خدمتگذاری خود را بمملکت ادامه بدهم و بهم کاری آقایان نمایندگان و در میان ایشان خدمت بکنم ولی بواسطه تاخیری که آقایان نمایندگان بایک وحدت نظری ابراز فرمودند در مقابل اصرار بلیغ اعلیحضرت همایونی

چاره نداشتم جز اینکه تمکین صرف و مطیع باشم در هر حال از خداوند توفیق می خواهم که موافق حسن ظنی که آقایان اظهار فرموده اند در خدمات راجعه بملت و مملکت موفق بشوم (از طرف جمعیت - انشاء الله) و در این راه امیدواری کامل بموافقت و همراهی و مساعدت آقایان نمایندگان محترم دارم . در باب مشی دولت عجلتاً همیقدر عرض میکنم که مشی دولت در سیاست خارجه مبنی بر تشدید و حفظ روابط و دادیه بانام دول خاصه بادل همجوار خواهد بود ولی بدیهی است با محفوظ ماندن منافع ایران (از طرف نمایندگان - احسنت) در سیاست داخله هم سعی بلیغ واقدام مجدانه خیلی وفاقی از طرف کابینه حتی المقدور در اجرای اصلاحات در دوائر دولتی خاصه در مالیه خواهد شد قدمهایی که در کابینه سابق برای اصلاح مالیه برداشته شده البته در این کابینه تعقیب و تکمیل خواهد شد (جمعیت - انشاء الله . انشاء الله) اهمیت امور مالیه باندازه است که هر چه عرض کنم زائد است و آقایان نمایندگان کاملاً از اهمیت آن مستحضرنند بخصوص که اصلاح مالیه دولت با آن امر دیگری که امروز مطرح نظر تمام آقایان نمایندگان و اهالی مملکت است يك ارتباط کاملی دارد و باید در این کابینه تکمیل و تقویت بشود . مقصود من تکمیل تشکیلات فوای نظامی است (از طرف نمایندگان - صحیح است) که بهمت بهترین مرد فعال آقای سردار سپه وزیر جنگ چندی است شروع شده و امیدواری کامل دارم در این کابینه بیشتر از پیشتر در تکمیل آن بکوشیم .

در باب پروگرام هم بنده شخصاً و همچنین اعضاء کابینه چنین تصور میکنند که چون پروگرام دولت سابق چندین جلسه در مجلس شورای ملی مطرح مذاکره بوده و کاملاً مورد مذاقه آقایان نمایندگان محترم شده و از طرف دیگر مدتی هنوز از آن نگذشته یقیناً در کلیات مواد اصلیه او تغییری در نظر آقایان نمایندگان حاصل نشده باین جهت مواد اصلیه آن پروگرام را این کابینه تعقیب خواهد کرد .

ولی اگر در مورد تجدیدنظر در جزئیات با کلیات پروگرام يك نظر جدیدی برای اعضاء کابینه حاصل شود بمرض نمایندگان خواهد رسید عجلتاً بیش از این چیزی ندارم عرض کنم و البته هر مطلبی در موقع خود بمرض مجلس شورای ملی خواهد رسید

رئیس - آقای سلطان العلماء (اجازه)

سلطان العلماء - بنده بنوبه خود اظهار قدر شناسی و تشکر از آقای رئیس الوزراء میکنم که در این موقع مهم بپهران خانه دادند و نگذاشتند بهرانی در مملکت ایجاد بشود و چون یگانه مرام و مقصود هموم دنیا صحت و امنیت است چنانچه در حدیث فرموده اند نعمتان مجهولتان الصلحه والامان .

امیدوارم بحسن اقدامات و اهتمامات کامله اول شخص مملکت و نیات مقدسه اعلیحضرت شریاری بیشتر از این وسائل امنیت در سرتاسر مملکت ایران فراهم گردد و میخواستم در خرابیهای مالیه اشاره

بکنم ولی چون خود آقای رئیس الوزرا فرموده اند لهذا بنده هم اسماک می کنم و همینقدر عرض میکنم متوقع و متمنی هستم بقوریت یک اقدامات سریع در جلوگیری از حیف و میلهای مالی بشود بلکه اگر نظرشان قرار بگیرد کمیسیونهایی در ولایات تشکیل دهند و با عمال پیشکاران و امانه مالیه رسیدگی کنند بلکه از این رهگذر قدری راحت شویم و امیدوارم چنانچه فرموده اند اصول گذشته را تعقیب میکنیم مقرر فرمایند بزودی بودجه مملکت را به مجلس شورای ملی بفرستند که بنظر نمایندگان برسد و آسوده شوند

رئیس - آقای نصرت الدوله (اجازه)

نصرت الدوله - بنده گمان میکنم از طرف عموم نمایندگان میتوانم اظهار تأثر و تالم بکنم از اینکه یک شخصی مثل آقای مشیرالدوله که همیشه در هر موقع افکار صائبه شان هادی و راهنمای ما بود از بین مارفته و خارج شدند (از طرف نمایندگان - صحیح است) ولی از آنطرف همانطوریکه خودشان فرمودند چون در مقابل اعتماد کامل و توافقی که بین عموم افراد این مجلس بدون استثناء نسبت بوجود محترم ایشان موجود بود و در چنین موقع مهمی بارگراں مسئولیت راهبدهدار شده اند از این حیث بر همه ماهاو تمام مملکت منت بزرگی نهاده اند و همین اظهار حسن ظن و اعتمادیکه از طرف عموم نسبت با آقای رئیس الوزرا میشود حقیقه یک قدرشناسی است زیرا در تمام مواقع مشکله در خدمتگذاری بمملکت اثبات فرموده اند که هم در مقابل خیرخواهی و دانستن وهم در مقام عدل و فداکاری مقام برتری را تحصیل کرده اند (جمعیت - صحیح است) و حقیقه ما متشکریم که این اعتمادرا حسن تلقی میفرمایند و بارگراں مسئولیت وزحمات زیاد را قبول میکنند و همانطور که یکی از آقایان نمایندگان اظهار فرمودند باینکه نهایت تأسف و تأثر از خروج ایشان از مجلس حاصل است ولی یکی از خوشوقتیهای ما این است که آقای رئیس الوزرا کاملاً پارلمانی هستند و حقیقه در تمام کارها بواسطه موافقت کاملیکه بین ایشان و مجلس شورای ملی و افراد ماها بوده در همه امور موفقیت حاصل خواهد شد و اظهاراتیکه نسبت بشی دولت در سیاست فرمودند اسباب تشکر همدلی - الخصوص برای بنده و رفقای بنده که بایک امیدواری کامل در دوره کابینه آقای قوام السلطنه ناظر بطرح جدیدیکه در سیاست پیش آمده بود بودیم و حقیقه از قدمهای بزرگی که در این راه برداشته شد متشکر بودیم و از تقویت ایشان هم کوتاهی نکردیم و امیدوارم همانطور که فرمودند با اجرای اصول معظمه سیاست ملی الخصوص سیاست خارجی در همان زمینه با بصیرت خاصی که آقای مشیرالدوله در این رشته داشته اند و تمام امیدواریهای ما بایشان است موفق خواهند شد و انشاءالله همان طرح جدید و طرز تازدرا بآخر رسانده که اسباب سعادت و موفقیت این مملکت فراهم شود

سلیمان میرزا - آقایانیکه قبل از بنده مشغول باظهار تشکر شدند چیزی از برای بنده باقی نگذاشتند ولی از طرفی چون آقای مشیرالدوله رئیس الوزرا کسی هستند که اگر سالها بخواهیم در موضوع کفایت و دانائی و کاردانی و فداکاری ایشان صحبت کنیم موقع مناسب وقت باقی خواهد بود بنابراین بنده هم همینقدر به هم خود داخل تشکر میشوم؟

حقیقه نهایت درجه تأسف حاصل است که شخصی مثل وجود آقای مشیرالدوله را در وسط و کلا ببینیم زیرا در موقع قانون گذاری و مشکلات دیگر ایشان با افکار صائبه و تجربه کاملیکه داشتند رفع مشکلات را از همه ما میفرمودند و حقیقه نبودن ایشان از این نقطه نظر برای رفقای مجلسی خیلی سخت و دردناک است اما چون از طرفی همه ماها باین اصل موافقت داریم که مجلس و دولت تماماً برای آسایش عمومی است بنابراین حاضر شدیم در چنین موقع مهمی بهترین اشخاص مجلس و داناتر و قابلتر و فداکارترین شخص از وسط ما کناره بجویید و امیدوارم ایشان باین حد حسنه خودشان اهمیتی در پیشرفت اصلاحات مملکت و ترقی ملت و مخصوصاً رفاه اهالی بی دست و پای این مملکت مینور فرمایند و یگانه شخصیکه بتواند این افکار را بدوق عمل بگذارد وجود منحصر بفرد ایشان است (جمعیت گفتند صحیح است)

گمان نمیکنم کسی دیگر بتواند باین ترتیب طرف توجه واقع شود همانطور که آقای رئیس در موقع ریاست مجلس وجود منحصر بفرد هستند با اتفاق آراء انتخاب میشوند در موقع ریاست وزرائی آقای مشیرالدوله هم هیچ نظر اقلیت و اکثریت نیست و با اتفاق آراء انتخاب می شوند حتی اشخاص منفرده هم که داخل در اکثریت و اقلیت نیستند حسن اعتماد خود را نسبت بشخص ایشان اظهار مینمایند و هیچیک از ما باقی نماند مگر اینکه با اتفاق و بایک حسن ظن کاملی اعتماد خود را نسبت بشخص ایشان اظهار مینمایند (از طرف جمعیت - صحیح است)

این یک مقامی است که گمان نمیکنم دیگر از برای کسی پیدا شود و امیدوارم باین توافقیکه بین قوه مقننه و قوه مجریه حاصل شده هر روز یکی از نیت خیرخواهانه خود را بوقوع عمل و بنصه ظهور رسانده و لایحه راجع باصلاحات تقدیم مجلس فرمایند که ما هم با اتفاق کلمه و اتفاق آراء آنها را تصدیق کنیم و ایشان بقوریت بموقع عمل و اجرا گذارند و بهترین دلیل برای اینکه آقای مشیرالدوله یکی از اشخاص فعال جدی هستند همین پس که ملاحظه فرمودید که بهران طول نکشد در سایر مواقع وقتیکه بهران شروع می شد شاید مدتی طول می کشید ولی با اقدامات و فعالیتی که ایشان فرمودند مایک جلسه قبل رفتی که صورت مجلس را خوانندند ملاحظه میفرمائید رئیس الوزرا داشتیم و امروز هم که جلسه بعد است یک رئیس الوزرا داریم و در نتیجه هیچ بحرانی برای جلسات مجلس پیدا نشده است باینجه بنده امیدوارم که امور مملکتی بهین ترتیب بسرعت قطع و فصل شود و

انشاءالله بزودی بخیلی از آرزوهای دیرینه خود برسیم از آنجه بنده چند چیز را یاد آوری می کنم اولاً همانطور که خودشان فرمودند اصلاح مالیه و وسط معارف و اجرای احکامات عدلیه بدون استثناء داشتن قانون استخدام برای ادارات و بالاخره داشتن یک قانون برای روابط بین کارگر و کارفرما تا تکلیف همه مردم درست معلوم شود و اسباب رفاه و آسایش عموم حاصل آید و خیلی مایل هستم این لواحق زودتر تهیه شده و عملی شود تا یک قدم رو باسودتای و ترقی برداریم

(گفته شد انشاءالله)

رئیس - آقای آقا سید یعقوب هم اجازه خواسته اند

آقا سید یعقوب - بلی باید حرف خودم را بزنم چون بنده مقام کابینه آقای مشیرالدوله را فوق آن می دانستم که در جای خودم بایستم و شرح معامد و اوصاف ایشان را عرض کنم این است که در پشت تریبون آمده و عرایض خودم را عرض می دارم بلی یگانه شخص توانا و دانائیکه می تواند امروز بیق شرافت ایرانیان را بدوش کشیده و در این میدان سیاست عرض وجود نماید آقای مشیرالدوله است آقایان دیگر بنوبه خودشان از رفتن آقای مشیرالدوله از مجلس اظهار تأسف کردند بنده هم بنوبت خودم از رفتن آقایان سردار معظم و حکیم الملک اظهار تأثر و تأسف می کنم ولی چون این کابینه یک کابینه ملی و پارلمانی است و اعمال و عملیات او هم همیشه با مشورت نمایندگان ملت خواهد بود و بهیچوجه این کابینه جدائی از مجلس ندارد و همیشه در اطراف احساسات نمایندگان فوطه ور است لذا بنده آن درجه از تأسف را ندارم بواسطه اینکه همانطور که حضرت والا شاهزاده سلیمان میرزایان فرمودند یک اتفاق کاملی بین آقایان نمایندگان و این هیئت وزراء حاصل شده و امیدوارم مجلس شورای ملی در تریبون آن اعتماد و یگانگی و این اتفاقیکه بین نمایندگان ملت و دولت حاصل شده است روز سعادت و نیک بختی این ملت رسیده و این ملت بعد از دوره طولانی فترت و بدبختی روز سعادت و خوشبختی را بهیبتند اما راجع بسئله سیاست دولت حضرت والا شاهزاده نصرت الدوله راجع سیاست خارجی شرحی بیان فرمودند و حضرت والا شاهزاده سلیمان میرزا هم راجع بسط معارف اظهار نمودند ولی چون بنده یک وقتی مجاهد بوده ام نظریات آقای مشیرالدوله را نسبت بتکمیل قوای قشونی که حافظ شرافت ایران است فوق العاده تقدیس می کنم که با مسامی جمیله و به نیروی همت یگانه وزیر شجاع و دلیر ما آقای سردار سپه اهتمامی مینور فرمایند که قشون ما بطوریکه حالاً هم پیش می رود در ترقی برود و تکمیل شود تا شرافت ما در سایه شمشیر باقی و پایدار بماند و از آقای مشیرالدوله درخواست دارم که کاملاً توجهات خودشان را در باره اصلاحات معطوف فرمایند تا همیشه این حسن اتفاق که بین نمایندگان و ایشان است باقی و برقرار بماند انشاءالله در این دوره بتوانیم یک قدمی

برای سعادت مملکت برداریم اما راجع بسئله کارگر و کارفرما که حضرت والا شاهزاده سلیمان میرزا فرمودند عرض می کنم حضرت والا هنوز در ایران کارگر نداریم و تمام کار فرما هستند ولی اگر خدا خواست و مملکت ما اهمیت پیدا کرد و باب تجارت و زراعت مفتوح شد و کارخانه جانی پیدا شد آنوقت قانون روابط بین کارگر و کار فرما روی کار خواهد آمد اما حالا نه کارگر داریم و نه کارخانه داریم و نه راه آهن داریم که کارگر داشته باشیم تمام توجهات بنده این است که امنیت در سرتا سر ایران برقرار و حکمفرما گردد ملت از دولت امنیت مالی و جانی مغفوه و بعد از اینکه امنیت مالی و جانی در کار آمد آنوقت خود ملت کار خود را می کند دولت باید جان و مال ملت را تأمین کند اصلاح عدلیه هم برای حفظ جان و مال ملت است و امیدوارم که آقای سردار معظم این چرخهای فکسنی و از کار افتاده عدلیه را در مرتبه رنگ و روغن بزنند که دوباره بکار افتد زیرا شانزده سال است ما دارای عدلیه ایم و لکن هنوز برای مردم اطمینان کامل نیست و مستعدی هستم که توجه نسبت باین عدلیه بشود و همین طور برای اینستکه خاطر حضرت والا هم خوشحال شده باشد نسبت بمعارف هم اقدامی بشود

رئیس - مقصود از لفظ امنیت که آقای آقا سید یعقوب اظهار فرمودند گمان میکنم مقصودشان تکمیل و ازدیاد امنیت است (جمعیت صحیح است)

وزیر عدلیه - بنده اجازه می خواهم چند کلمه عرض کنم و تصور میکنم در عرایض خود مترجم احساسات آقای حکیم الملک هم باشم ماهر دو نفر نهایت درجه از اظهاراتی که نسبت با شد متشکر هستیم ولی در عین حال متأسفم که از همکاری با همکاران محترم سابق خود محروم خواهیم بود ولی دولت بود گما هر دو را بقبول مقامی که فعلاً داریم و ادارات ناچار کرد یکی امیدواری باینکه در آتی هم مثل گذشته روابط دوستانه بین ما و همکاران سابق خودمان برقرار خواهد بود و با مسامی آقایان نمایندگان محترم موفق بانجام خدمات مرجوعه خواهیم شد ملت دیگر هم لزوم اطاعت در فرمایشات آقای رئیس الوزرا فعلی بود

این دولت بود که آقای حکیم الملک و بنده را از کار کردن در مجلس که نهایت درجه آمال آرزوی ما بود محروم کرد و امیدوار هستم همانطور که عرض کردم در کاریکه فعلاً دارا هستیم باز موفق بانجام خدمات مرجوعه شویم اما راجع بقسمت عدلیه که آقای آقا سید یعقوب بیان فرمودند البته اگر قوه مقننه مساعدت کند از طرف دولت در هر صورت نهایت درجه سعی می شود که تمام اصلاحات مملکتی نه تنها در عدلیه بلکه در تمام وزارت خانه ها بموقع اجرا گذارده شود بعضی گفتند انشاءالله

رئیس - آقای محقق العلماء (اجازه)

محقق العلماء - بگفتمت از عرایض مهم بنده را آقایان نمایندگان محترم بیان فرمودند ولی این نکته را لازم است عرض کنم تنها کسیکه موحد اتفاق و اتحاد بین نمایندگان محترم شدند فقط و فقط وجود مبارک آقای رئیس الوزرا فعلی بود که با انشائی بین نمایندگان ملت ایجاد کردند و امیدوارم این اتفاق ادامه پیدا کرده و انشاءالله اسباب پیشرفت امور و ترقی مملکت حاصل شود بلی در موقعی که در پروگرام هیئت دولت گذشته یک مذاکراتی بعمل میآید و آن دولت هم حتماً یک جدیت فوق العاده در تعقیب و پیشرفت پروگرام خود میکرد و در نتیجه یک افتخار و سرفرازی هم تحصیل کرد حالا استغنا نمودند خیلی خوب چیزی نیست خاطر میآید آنروز هائیکه در موضوع پروگرام آن دولت صحبت می شد آقای مدرس یک نقطه فرمودند و یک اشاره بن فرمودند اگر نگذارند آنشکده فارس روشن نشود قصدشان از این کلام این بود که باید هیئت دولت را نگاه داشت و باید با دولت همراهی کرد بنده جواب آن حرف را امروز می گویم و همین استعدا را می کنم که حالا باین هیئت دولت و این اشخاص مجرب امتحان داده و آزموده و همچو رئیس الوزرا فداکار معبود و فعال که همه متأسفیم از اینکه کرسی و کالتشان را خالی می بینیم مسامحت و همراهی کنند و حالاً آنشکده فارس را خاموش کرده ایم دیگران نگذارند آنشکده فارس روشن شود و در امور مادولت شرکت و موافقت کنند و اگر چنانچه بعضی چیزها هم بر دل بعضی کلاگران میآید ممکن است او را یک ترتیبی وضع کرد که اسباب اختلال خواهی این دولت فراهم نیاید

رئیس - مذاکرات درجه دهم ماده دوازدهم اعاده میشود آقای حاج شیخ اسدالله مخالفند؟ (در این موقع هیئت وزراء از مجلس خارج و بعد از تماشایان نیز برای خروج از مجلس حرکت نموده و بواسطه حرکت آنها همه متولید شد)

حاج شیخ اسدالله - بنده تقاضا میکنم ده دقیقه تنفس داده شود

رئیس - خوب است بشاخیان حکم شده همه بنشینند و اشخاصیکه می خواهند خارج شوند طوری بروند که اسباب قبل و فال نشود و یک آهسته بیرون بروند

(تماشاچیان بجای خود جلوس نمودند)

حاج شیخ اسدالله - راجع باین قسمت از ماده ۱۲ بنده در جلسه قبل عرایض را کرده و پیشنهادی هم تقدیم نمودم اگر چه یک سوء تفاهمی شده بود و حضرت والا شاهزاده سلیمان میرزا اظهار حرارت فرمودند و لکن بعد از آنکه در خارج صحبت کردیم معلوم شد تباین نظری بایشان نداریم اینست که بنده راجع بان قسمتهائی که حضرت والا فرمودند و بنده باید دفاع کنم صرف نظر می کنم زیرا اختلاف نظری بین ایشان و بنده و آقای مغیر محترم نبود فقط چیزی که

بنده تذکر داده بودم که اگر قبول شود رفع اشکالات خواهد شد موقوفاتی که اختیارات با اداره اوقاف است موقوفاتی که متولی معینی ندارد بموجب ماده ششم از قانون اوقاف از طرف حاکم شرع بوزارت اوقاف اجازه دانه شده است که آن موقوفات را اداره کند موقوفاتی که متولی معینی ندارد بر دو قسم است ۱ یک قسمت موقوفاتی است که مصارف معینه دارد و بگفتمت موقوفاتی است که مصرف معین ندارد و اما آن قسمتی که مصرف معین دارد معلوم است باید بصرف خودش برسد و آن قسمتی که مصارف معینه ندارد و باید صرف خیرات شود مطابق ماده ششم قانون وزارت اوقاف می تواند اجازه تحصیل کرده و بصرفی که معین مینماید صرف شود وزارت اوقاف هم می تواند مطابق این قانون آن اختیار را تفویض شورای عالی معارف بکند و چیزیکه بنده پیشنهاد کرده ام این بوده است که نوشته شود موقوفاتی که تولیت با اداره کردن آنها با وزارت اوقاف است با تفویض به اداره اوقاف شده است و مصارف معینه ندارد این پیشنهاد بنده بود و استدعا دارم در ضمن شورتان آقای مغیر تذکر بدهند موقوفاتی که تولیت و اداره کردن آن مطابق ماده ششم از قانون با وزارت اوقاف است آنوقت رفع اشکال میشود حالاً دیگر موقوف است باینکه پیشنهاد بنده بکمیسیون برود و باید دید آقایانیکه عضو کمیسیون هستند در این موضوع چه نظر به را اتخاذ خواهند کرد

رئیس - چون عده کافی نیست چند دقیقه تنفس داده میشود (در این موقع جلسه تعطیل و پس از نسیاست مجدداً تشکیل گردید)

تقدیر مغیر کمیسیون معارف - راجع به جزه دهم از ماده ۱۲ که محل بحث است لازم میدانم خاطر آقایان را متوجه یک موضوعی بشانم و آن اینست که در قانون اداری وزارت معارف که در دوره دوم وضع و تصویب شده یکی از مؤسساتی که در آن قانون ذکر شده شورای عالی معارف است و در همان قانون شش وظیفه برای شورای عالی معارف ذکر شده است و در لایحه هم که راجع بتشکیل شورای عالی از طرف دولت در چندی قبل تقدیم مجلس شد در مقدمه آن لایحه اشاره بوظایف شورای عالی معارف که در قانون سابق تصویب شده کرده بود و برای تذکر آقایان و برای اینکه محتاج نباشند مجدداً مراجعه بان قانون فرمایند بنده معین ماده دهم آن قانون را در اینجا می خوانم:

وظایف هیئت مشاوره

اولاً حل غوامض امور معارف ثانیا رد و قبول تالیفات معینه برای مدارس و مکاتب رابعا مشورت در تدارک نواقص و تعلیمات و لوازم تحصیلات ثلاثه از وجهه امانه و غیره و ترجیح بعضی تدارکات به مقتضیات حال

خامساً تعیین مصرف وجوه فوق العاده که برسم

هدیه و امانت میرسد و وجوه موقوفات که با اختیار وزارت معارف گذارده شده باشد

سادساً معاونت فکری بوزیر در هر نوع مسئله و مشکلی که بآن هیئت رجوع شود در آن لایحه که از طرف وزارت معارف تقدیم مجلس شد نسبت به چهار جزو از اجزاء این ماده هم یک اظهاراتی کردند که از آن جمله این بود که این فقرات اول تا چهارم ساده دوازدهم بعضی مبهم و محتاج بتبیین و تفسیر است بنابراین پیشنهاد کرده بودند که آن چهار جزو حذف شود و بجای آن یک مواد دیگری در تحت عنوان وظایف شورای عالی معارف تدوین گردد ولی فقره پنج و شش عیناً نقل باین قانون فعلی شده است بنابراین همان ماده پنج عیناً در تحت عنوان جزو دهم نقل باین لایحه شده بنابراین یک فقره تازه و یک امر جدیدی نیست که وزیر پیشنهاد کرده باشد بلکه در جزو قانون سابق وضع و مجلس دوم نیز آن را تصویب کرده است و البته نمایندگان دوره دوم باین بصیرت کاملی در این باب رأی داده اند و بنده تصور نمی کنم دیگر امروز لازم باشد یاد آن جزو زیاد مباحثه نمایم زیرا یک چیزی است که در سابق مجلس تصویب نموده و عیناً نقل باین قانون شده است و علاوه اگر درست در جمله اخیر این جزء که می گویند تصویب مصرف وجوه موقوفاتی که با اختیار وزارت معارف گذارده شده باشد دقت نمایم تصور می کنم بهیچ وجه محتاج بیک اضافاتی نباشد بجهت اینکه موقوفاتی که با اختیار وزارت معارف گذارده می شود از دو صورت خارج نیست یا موقوفاتی است که مستقیماً تولیتش با وزارت معارف است و یا موقوفاتی است که وزارت معارف مستقیماً نمی تواند در آن دخالت نماید بلکه موقوفاتی است که دخالت وزارت معارف در آن محتاج باذن یکی از حکام شرع می باشد در هر دو صورت در موقعیکه وجوه موقوفات با اختیار وزارت معارف گذارده شده باشد لازمه اش این است که از یکی از این دوشق خارج نباشد یا موقوفاتی است که تصرف وزارت معارف در آنها موقوفات حاصل حاکم شرع می باشد و در آن صورت البته تا اجازه حاصل نشده باشد ممکن نیست وزارت معارف قادر باشد در آن وجوه تصرفاتی بنماید و یا موقوفاتی است که مستقیماً در تحت نظر وزارت معارف گذارده شده و محتاج به اذن یکی از حکام شرع هم نیست در آن صورت این جزء شامل آن قسمت هم خواهد بود.

بنابر این بنده تصور می کنم مادر اینجا محتاج نباشیم که یک تفسیراتی برای این جزء قائل شویم و چون این یک جزئی است که در سابق مجلس تصویب نموده تصور می کنم اگر همین حال باقی باشد اشکالی تولید نخواهد شد.

رئیس - آقای مستشار السلطنه مخالفید؟
مستشار السلطنه - خیر موافقم
رئیس - آقای محمد هاشم میرزا مخالفید؟
محمد هاشم میرزا - بلی

رئیس - بفرمائید
محمد هاشم میرزا - بنده می خواهم عرض کنم کلیتاً قانونگذاری و قانون نوشتن برای این است که تمام افراد مردم مطلع از قانون شوند
این دفاعی که آقای مخبر فرمودند خیلی خوب دفاعی بود در صورتیکه پریروز گمان می کنم درست خاطرشان نبود و بعضی تفسیرها فرمودند که مطابق با اصول قانون اوقاف نبود برای رفع مباحثات بنده و پیشنهاد میکنم قبول فرمائید یکی بجهت تعیین مصرف است زیرا آن نوعی که در این قانون نوشته شده بکفتری ذهن انسان را دور می کند و تصور می شود برخلاف مقررات قانون است در صورتیکه اگر در آخر جزء دهم اضافه نمانیم مطابق قانون مصوبه مجلس دوم و یا اینکه اضافه شود (حب ماوقفها اهله) رفع سوء تفاهم میشود حال هر کدام از این دو را قبول فرمائید و صلاح بدانید گمان می کنم رفع تمام اشکالات مخالف و موافق بشود؟

رئیس - مجلس مذاکرات را در جزء دهم کافی نمی دانند؟
(جمعی گفتند کافی است)
رئیس - سه فقره پیشنهاد رسیده است قرائت می شود.
(پیشنهادی از طرف آقای محمد هاشم میرزا بمضمون ذیل قرائت شد)
بنده پیشنهاد می کنم در آخر جزء دهم ماده دوازدهم اینطور نوشته شده مطابق قانون اوقاف مصوبه مجلس دوم.
رئیس - ارسال میشود بکمیسیون پیشنهاد دیگری هم از طرف شاهزاده محمد هاشم میرزا است.
(بمضمون ذیل قرائت شد)
بنده پیشنهاد می کنم در آخر جزء دهم از ماده دوازدهم این قسمت از حدیث شریفه اضافه شود: «حب ماوقفها اهله»
رئیس - این پیشنهاد هم ارجاع بکمیسیون می شود پیشنهاد دیگری از آقای شیخ العراقین داده شده است.
(بمضمون ذیل قرائت شد)
بنده پیشنهاد می نمایم فقره دهم این قسم نوشته شود:
۱۰ - تعیین مصرف وجوه فوق العاده که برسم هدیه و امانت میرسد و وجوه موقوفاتی که با اجازه حاکم شرع با اختیار وزارت معارف گذاشته شده باشد.
رئیس - توضیحی راجع به این پیشنهاد دارید؟
شیخ العراقین زاده - محتاج بتوضیح نیست برای اینکه همانطور که پیشنهاد شده اضافه شود گمان میکنم رفع این اختلافاتی که بین آقایان حاصل شده بنماید.
رئیس - ارسال می شود بکمیسیون. جزء

یازدهم قرائت میشود.
(بمضمون ذیل قرائت شد)
۱۱ - تشخیص صلاحیت اشخاصی که اجازه تأسیس مدرسه میخوانند.
رئیس - آقای ملک الشعراء (اجازه)
ملک الشعراء - بنده چنانکه پیشنهاد کرده ام عقیده دارم بر این جزء اضافه شود که تشخیص هويت و صلاحیت مدیران جرائد و مجلات نیز با شورای معارف باشد زیرا بآن اندازه که صلاحیت و هويت مدیر مدرسه جالب توجه است بیش از آن هويت اشخاصی که می خواهند مدیر و هادی افکار عمومی شوند روزنامه و مجله بنویسند باید مراعات شود برای اینکه اگر یک مدرسه در تحت نظریک مدیر یا مؤسس بد اخلاق و بی تربیت اداره شود این مسئله شامل صد یا دویست نفر اطفال خواهد شد اما اگر جرائد و مجلات روزنامهجات در تحت نظر اشخاص بدون صلاحیت اداره شود (چنانکه مکرراً اتفاق افتاده است) ضررش بشام افراد مملکت وارد میشود بنده برای جلوگیری از مضاری که در آتی ممکن است در این راه پیش بیاید این پیشنهاد را می کنم اگر چه در قانون اساسی معارف مختصراً باین قضیه توجهی شده است ولی با وجود این بنده با بوسیله طرح ثانوی و یا بوسیله وزارت معارف شرایط مدیران جرائد را پیشنهاد خواهم کرد و امیدوارم از مجلس هم بگذرد ولی عجلتاً در حال حاضر بنده عقیده دارم که مراعات این قسمت از قانون معارف و قانون مطبوعات بعهده شورای عالی معارف واگذار شود و گمان می کنم کمیسیون معارف هم با این قسمت مخالف نباشد.
مخبر - اگر چه حالا موقع نیست عقیده کمیسیون را در این موضوع بیان نمایم و البته بعد در ارجاع به کمیسیون در موقع شور ثانوی عقیده کمیسیون اظهار شود ولی از نقطه نظر عقیده شخصی بنده باین پیشنهاد موافقم ولی یک اشکالی در اصل قانون مطبوعات است و آن اینست که قانون مطبوعات معین نمی نماید مجری این قانون کی خواهد بود؟ آیا وزارت معارف مجری آن قانون است یا وزارت عدلیه یا وزارت داخله؟ و این یکی از مایب اساسی است که در قانون مطبوعات موجود است و البته در آتی بایستی فکری کرد که اولاً تکلیف اجرای قانون مطبوعات معین شود که با کدام وزارتخانه است آنوقت اگر معلوم شد اجراء آن قانون با وزارت معارف است البته پیشنهاد آقای ملک الشعراء خیلی بوقوع است ولی ممکن است اجراء آن بوزارت داخله و یا عدلیه رجوع شود در آن صورت گمان می کنم این پیشنهاد مورد نداشته باشد زیرا اصل اجرای قانون از مختصات یک وزارتخانه و تطبیق شرایط صلاحیت مدیر روزنامه در یک وزارتخانه دیگر تصور می کنم تولید اشکال نماید معذک بنده شخصاً با اصل پیشنهاد آقای ملک الشعراء موافقم.
ملک الشعراء - اینکه فرمودید تشخیص هويت و صلاحیت اشخاصی که میخواهند روزنامه تأسیس نمایند

و اجرای قانون مطبوعات معلوم نیست باکی است خود این قضیه بینه اجازه میدهد پیشنهاد خود را تأیید بکنم که تشخیص هويت مدیران جرائد و مجلات با شورای عالی معارف باشد زیرا اگر میزومشخص برای اینکه در قانون مطبوعات معین میشود باید این پیشنهاد بنده مورد نییاد است ولی چون قانون مطبوعات تکلیف آنرا معین نمی نماید بنده از موقع استفاده نموده و پیشنهاد میکنم که در جزء یازدهم اضافه شود که مشخص و معین اشخاصی که میخواهند روزنامه و مجله تأسیس نمایند با شورای عالی معارف باشد و اینکه میفرمائید معلوم نیست مجری قانون مطبوعات کی است و بایستی معلوم شود بنده حرفی ندارم ولی فقط از قضیه تشخیص هويت و صلاحیت مدیران جرائد که در قانون مطبوعات معین نیست بنده پیشنهاد می کنم شورای عالی معارف واگذار شود و گمان میکنم بجائی هم ضرر وارد نیارد زیرا امتیاز روزنامه از وزارت معارف خواسته میشود و بآنجا اطلاع داده میشود که روزنامه به چه شکل و بچه مسلك و بچه قطع خواهد بود.
بنابر این همانطور هم تشخیص و صلاحیت مدیر مدرسه با وزارت معارف میباشد و حالیه بشورای عالی معارف واگذار میشود همانطور که شایسته است تشخیص صلاحیت مدیران جرائد هم بشورای عالی معارف واگذار شود.
رئیس - آقای حائری زاده (اجازه)
حائری زاده - بنده باین پیشنهاد موافقم و چون عضو کمیسیون معارف هستم خواستم موافقت خودم را باین پیشنهاد اظهار دارم
رئیس - آقای حاج میرزا علی محمد دولت آبادی (اجازه)
حاج میرزا علی محمد - بنده اصلاً با این وظیفه که برای شورای عالی معارف معین کرده اند مخالفم زیرا شورای عالی معارف باید نظامنامه تهیه نماید که از روی آن نظامنامه مدیران جرائد و امثال آن انتخاب شوند ولی تشخیص آن با اداره است که مسئول آن امر میباشد نه اینکه شورای عالی معارف بتواند تشخیص صلاحیت افراد و اشخاص را بدهد بلکه باید نظامنامه برای اینکه ترتیب دهد ولی انتخاباتش با اداره مسئول باشد و در این موضوع پیشنهادی هم نموده ام.
رئیس - پیشنهادی نشده است
حاج میرزا علی محمد - آآن تقدیم میکنم مخبر - در جزء یازدهم که تعیین صلاحیت اشخاصی که میخواهند مدرسه باز کنند بشورای عالی معارف واگذار شده؟
لازم است خاطر آقای دولت آبادی را بقانون اساسی معارف متوجه گردانم. برای معارف در دوره دوم دو قانون از تصویب مجلس گذشته یکی قانون اداری وزارت معارف است که راجع بتشکلات اداری دوائر و ادارات وزارت معارف و اوقاف و صنایع

مستطرفه است و دیگری قانون اساسی معارف میباشد که در همان دوره دوم وضع شده در آن قانون از برای اشخاصیکه میخواهند مدیر مدرسه شوند شرایطی پیش بینی شده نهایت این است که موافق آن قانون رئیس اداره مسئول مکلف است آن شرایط را با داوطلبان تأسیس مدرسه تطبیق نماید لکن برای اینکه ممکن است رأی یک نفر صائب نبوده و در تشخیص صلاحیت مورد سوء و خطا باشد این است که تشخیص این صلاحیت را در جزو وظایف شورای عالی معارف ذکر نموده ام و بایستی مدیر دائره مربوطه در این گونه مواقع بشورای عالی معارف رجوع نماید البته شورای عالی معارف هم در اطراف مسئله تحقیقاتی نموده اگر نظریات رئیس اداره را صائب دید تصدیق والا رد مینماید.
بنابر این گمان میکنم محتاج بوضع قانون جدیدی نباشد. همچنین شرایط مدیران جرائد هم در قانون مطبوعات معین شده و مخصوصاً شرایط جدیدی باین و نویسنده و سردبیر و غیره در آن قانون تعیین شده حالا اگر این امر هم احاطه بشورای عالی معارف شود شرایط معین بآن شخص مطابق مینماید یا خیر اگر مطابق کرد تصدیق والا رد مینماید.
رئیس - در این جزء مذاکرات کافی است یا خیر.
(بعضی گفتند کافی است)
رئیس - راجع بجزء یازدهم دو فقره پیشنهاد رسیده یکی از طرف آقای ملک الشعراء و دیگری از طرف آقای حاج میرزا علی محمد دولت آبادی قرائت میشود.
(پیشنهاد آقای ملک الشعراء بمضمون ذیل قرائت شد)
بنده پیشنهاد می کنم قسمت یازدهم اینطور نوشته شود.
۱۱ - تشخیص صلاحیت اشخاصی که اجازه تأسیس مدرسه و مجله روزنامه میخوانند ملک الشعراء (پیشنهاد آقای حاج میرزا علی محمد شرح ذیل قرائت شد)
بنده پیشنهاد میکنم که در ماده دوازدهم فقره یازدهم اینطور نوشته شود.
تهیه نظام نامه صلاحیت اشخاصی که اجازه تأسیس مدرسه میخوانند علی محمد دولت آبادی
رئیس - هر دو پیشنهاد ارجاع میشود به کمیسیون جزء دوازدهم قرائت میشود.
(بمضمون ذیل قرائت شد)
تصدیق صلاحیت معلمین و معلمات و تهیه نظامنامه مخصوص برای ترفیع و تنزل رتبه یا عزل آنها
رئیس - آقای حاج میرزا علی محمد دولت آبادی (اجازه)
حاج میرزا علی محمد - بنده همان اشکالی را که بجزء یازدهم داشتم در این جزء نیز وارد می-

دائم بنده عقیده دارم که تشخیص صلاحیت معلمین و معلمات را شورای عالی معارف بایستی بدهد زیرا بهیچ وجه معقول نیست یک شورائی که هیچگونه مسئولیتی ندارد تشخیص صلاحیت یا عدم صلاحیت اشخاص با اداره است که موظف و مسئول باشد در این جزو نیز پیشنهادی کرده ام تقدیم می شود
مخبر - بنده تصور میکنم امضاء رسمی شورای عالی معارف در حدود وظایف خود مسئولیت داشته باشند زیرا اگر این مؤسسه بدون مسئولیت باشد معنی ندارد. راجع بمعلمین هم همانطور که عرض کردم در قانون اساسی معارف نوشته شده است و در اینجا تشخیص صلاحیت آنها با شورای عالی معارف معین شده
رئیس - آقای آقا سید بقوب (اجازه نطق)
آقا سید بقوب - گمان میکنم اول وظیفه شورای عالی معارف تصدیق کردن صلاحیت معلمین و معلماتی است که میخوانند تعلیم بدهند اگر این تصدیق بشورای عالی معارف نباشد پس باکی باید باشد؟ شورای معارف برای همین است که مشورت بکنند و ببینند آیا معلم قابل است تدریس بکنند و صلاحیت دارد یا ندارد شورای معارف وظیفه اش این است و غیر از این نیست نظامنامه چه ربطی بتصدیق صلاحیت معلمین دارد
رئیس - جزو سیزدهم قرائت می شود (شرح ذیل قرائت شد)
۱۳ - تعیین شرایط معصلین که بهرچ دولت بخارج اعزام می شوند و انتخاب آنها
رئیس - آقای زنجانی (اجازه نطق)
آقا شیخ ابراهیم زنجانی - بنده گمان میکنم این رویه اسباب زحمت شورای عالی معارف خواهد شد اگر انتخاب را بآنها واگذار کنند هر روز یک اشخاصی میروند و بآنها زحمت می دهند این است که بنده ضمیمه پیشنهاد کرده ام از این اشخاصی که دارای شرایط هستند شورای معارف عدل را انتخاب بکنند
مخبر - این مطلبی که فرمودید تصور میکنم با جزو سیزدهم مخالفتی نداشته باشد و علاوه اینجا تعیین شرایط انتخاب است یک شرایطی معین میکنند کازوری آن شرایط اشخاص داوطلب حاضر می شوند و امتحان می دهند و پس از امتحان نمره آنها معین می شود نه اینکه خودشورا یکی یکی را بدون شرایط انتخاب کند اینطور نیست تعیین شرایط معصلین است که بهرچ دولت بخارج اعزام بشوند و انتخاب آنها متصور تعیین شرایط انتخاب آنها است
آقا شیخ ابراهیم زنجانی - من در تعیین شرایط حرف ندارم میخواهم حذف شود البته شرایطی را تعیین میکنند و لکن انتخاب آنها را بطور مطلق بشورای معارف نباید واگذار کرد هر روز هر کس میروند می گویند من شرایط انتخاب را دارا هستم مرا

انتخاب کنید لهذا گمان میکنم باید اغراضی که دارای این شرایط در شورای عالی معارف جمع شوند و از میان آنها عده انتخاب شوند این است که ضمیمه را پیشنهاد کردم

رئیس - آقای شیخ‌المرآتین زاده (اجازه نطق)

شیخ‌المرآتین زاده - بنده میگویم از آقای مغیر سؤال کنم که مقصود از شرایط محصلین چه چیز است و یعنی چه؟

مغیر - از جمله شرایطی که در نظامنامه مخصوص شورا معین خواهد شد یکی این است که محصلینی که باروی برای تحصیل اعزام می شوند نشان چقدر باید باشد دیگر معلومات آنها است که چه اندازه باید معلومات داشته باشند یا باید تصدیق نامه داشته باشند یا نداشته باشند علاوه فقیر باشند یا غنی از این قبل شرایط است و بنده معتقد هستم که در آئین حتی الامکان باید کوشش کرد که فقراء باروی اعزام شوند آنها را برای تحصیل صنعت

(جمع گفتند صحیح است)

رئیس - آقای زنگنه موافق هستند

آقا شیخ ابراهیم زنجانی - بله

رئیس - آقای آقامیرزا ابراهیم قمی

(اجازه نطق)

آقا میرزا ابراهیم قمی - بنده هم معتقدم یک جمله در آخر این عبارت اضافه شود باین مضمون که انتخاب آنها از روی لیاقت و استحقاق باشد همینطور هم پیشنهاد کردم

رئیس - آقای ملک‌الشعراء

(اجازه)

ملک‌الشعراء - آقای زنجانی یک اعتراضی فرمودند و آقای مغیر نیز یک توضیحی دادند توضیح آقای مغیر می‌توانست آقای زنجانی را قانع کند ولی عبارت کافی نیست ایشان اینطور توضیح دادند (تعیین شرایط انتخاب محصلین که بخرج دولت بخارجه اعزام می شوند) ولی عبارت اینطور نیست بنده معتقد باین تعبیر که فرمودند هستم ولی عبارت مخالف و باید اصلاح شود که مقصود آقای زنجانی هم حاصل شود والا این عبارت اشکالهای آقای زنجانی را باقی می‌گذارد و این طور می‌رساند که انتخاب محصلین بعهده شورای عالی خواهد بود و آنوقت یک اشکالاتی برای شورای عالی معارف پیش خواهد آمد ولی اگر تعیین شرایط انتخاب آنها چنانچه آقای مغیر فرمودند با شورا باشد این اشکالات وارد نمی‌شود و این قسمت بهتر و محکمتر خواهد شد این است که بنده پیشنهاد کردم که این عبارت اصلاح شود

رئیس - آقای شیخ‌المرآتین زاده

(اجازه)

شیخ‌المرآتین زاده - بنده معتقدم این شرایط اختصاص به محصلینی که از طرف دولت اعزام می شوند نداشته باشد باید نسبت بتمام افراد اهالی باشد که اگر وزارت معارف ببیند واجد آن شرایط هستند

بروند اگر نیستند از آنها ممانعت کند و همینطور هم پیشنهاد کرده ام
مغیر - اولاً وزیر معارف بلکه هیچ دولتی نمی‌تواند ممانعت از آزادی افراد کند و اینکه قید شده است مقصود محصلینی است که دولت مخارج ایام تحصیل آنها را می‌دهد و باید از همان روز اول که انتخاب می‌شوند و اوقاتی که مشغول تحصیل هستند کاملاً در تحت نظر دولت باشند

رئیس - چون مطالب دیگری هم داریم اگر آقایان صلاح بدانند بقیه مذاکرات این قانون بماند برای جلسه دیگر

(بعضی تصدیق نمودند)

رئیس - خاطر آقایان هست که از طرف وزارت مالیه رقمه راجع با آقای غضنفر خان رسیده بود و هیئتی که بنا بود از طرف مجلس معین شود به امشب موکول شد حالا اگر آقایان مذاکراتی دارند بفرمایند آقای غضنفر خان

(اجازه نطق)

غضنفر خان - در جلسه گذشته که مراسم تعجب آور آقای مصدق السلطنه وزیر مالیه سابق راجع بدوره تصدی مأموریت مالیه گلیابگان این بنده قرائت شد دخول در مذاکرات را آقای رئیس بجلسه آینده معول فرمودند و بنده هم در آنوقت نتوانستم براساس مذکور اعتراض نمایم اینک شرایط و اعتراضات خود را بعرض نمایندگان محترم می‌رسانم

اولاً آقای وزیر مالیه قبل از آنکه مراسم مزبوره را تقدیم ریاست مجلس نموده و کسب تکلیف نمایند شرح مفصلی بهمین مضمون و زمینه در کلیه جرایم مرکزی برای خود نمائی و توهین بمقام یک نفر نماینده امر به انتشار داده و نسبتهای بی‌اساس بانکارها و بورت که می‌سبب تفریح محاسبات باینجناب داده بودند بنده هم شرحی در تحت عنوان تکلیف درباره از جرائم مرکزی منتشر و برای تذکر و مزید اطلاع بعد از ختم مباحث خود همین شرح تکذیبیه مندرجه روزنامه ایران را بعرض آقایان محترم خواهم رسانید ثانیاً آقای وزیر مالیه در مراسم شبیه به تاریخچه خودشان اظهار می‌دارند که این بدهی باموافقت اداره محاسبات کل نسبت باین بنده مسئولیت پیدا کرده باین قسمت که کاملاً اعتراض دارم برای اینکه اداره محاسبات کل بهاداری به محاسبات بنده رسیدگی نکرده و این رسیدگی هم که می‌فرمایند فقط از مختصر مذاکراتی که در کمیسیون سه نفری تفریح محاسبات یعنی همان کمیسیون سه نفری می‌دانید محکوم باجرائی اوامر شخص وزیر هستند بعمل آمده و با اداره محاسبات کل و محاکمات مالیه دخیل نبوده‌اند

ثانیاً آقای وزیر مالیه در مراسم خودشان صراحتاً مرقوم می‌دارند که حکم صادره از این محکمه قابل استیناف نیست خیلی محل تعجب و تعجب است که این کمیسیون اختصاصی و اختراعی از چه طریق قانونی این اقتدار و صلاحیت را دارا شده و خود را مافوق کلیه محاکم صالحه مملکت فرض کرده است در صورتی که

همه آقایان نمایندگان محترم مستحضرنه و خود آقای وزیر مالیه هم لابد مطلع است که کلیه محاکم وزارت مالیه از محاکم اختصاصی و اصولاً مخالف با روح حکومت ملی است و گمان نمی‌کنم احکام صادره کیف مایشائی این محکمه قاطع بوده و برخلاف اصل یازدهم و شانزدهم و هفدهم متمم قانون اساسی نتواند حکم به ضبط مختصر ملک متصرفی بنده و یادگیری بدهد

اصل یازدهم می‌گوید هیچ ملکی را از تصرف صاحب ملک نمی‌توان بیرون کرد مگر بامجاز شریعی و آن نیز پس از تعیین و تأدیة قیمت عادلانه است

اصل شانزدهم می‌گوید ضبط اموال و املاک مردم بعنوان مجازات و سیاست ممنوع است مگر بحکم قانون

اصل هفدهم می‌گوید سلب تسلط مالکین و متصرفین از اموال و املاک متصرفه ایشان بعهنوان که باشد ممنوع است مگر بحکم قانون

در هر صورت قصد بنده از ذکر کلیه قانون بود افسوس و هزار افسوس که پس از شانزده سال مشروطیت هنوز افراد ملت بدبخت ایران باید در تحت تأثیرات و رفتار غیرقانونی نیست و نابود شده حیثیات و خدمات چندین ساله آنها بیل و اراده یک نفر و چون نافر بستگانش از میان برود

رابعاً در مراسم مذکوره آقای وزیر مالیه مختصر ملک خریداری این بنده واقعه در گلیابگان را از عین هایدات دولت تصور کرده و این بنده را متهم ساخته‌اند این قسمت را هم جداً تکذیب می‌نمایم زیرا در نتیجه شانزده سال خدمت و زحمات در مأموریت‌های مختلفه با حال تجرد و اقتصاد فقط و فقط این مختصر هلاکت خریداری کرده و یک قسمت قیمت آنرا هم از هوا به چندین ساله همان ملک پرداخته‌ام و بجز این دیناری نقد و یک وجب ملک در جانی ندارم و در مقابل مالانی هم باشخاص معین مقروض و مدیون می‌باشم جای بسی تأسف است که آقای وزیر بدون مطالعه و تحقیق باستناد گفته یک نفر مفتن مغرض همچو نسبتی به بنده می‌دهند و اگر مقصود آقای وزیر از این اظهارات است که می‌خواهند مایملک و دارائی هر یک از مأمورین دولت را تشخیص داده و معلوم بدارند که از چه مری بدست آمده است در صورتیکه این نظریه ایشان برای خدمتگداری بمملکت و اصلاحات مالیه دولت است گمان می‌کنم بهترین بود که این اقدام را ابتدا از خود و اقارب خودشان شروع می‌فرمودند

خامساً آقای وزیر مالیه در خانة مراسم شان مرحمت فرموده‌اند و برای رفع هر گونه اشتباه و خیال درخواست تعیین ۳ نماینده از مجلس شورای ملی کرده و تقریباً خواسته‌اند باز کر این جمله و تقدیم این درخواست نسبت هائی را که به بنده داده‌اند خالی از فرض جلوه دهند و یک لباس صحتی باو بیوشانند در صورتیکه خود این بنده برای رسیدگی باین اختلاف معاصبه و رفع سوء تفاهم در چندی قبل بوجه هر بضاعت جدا گانه از

مقام محترم ریاست مجلس مقدس تعیین هیئت منصفه را درخواست و استدعا نموده بودم شاید در سایه مطالعات و رسیدگی هیئت منخبه حقیقت امر روشن و واضح گردد و در پایان هر ارباض خودم از مقام ریاست و سایر نمایندگان محترم مستدعی است هر چه زودتر مرحمت فرموده‌ام بانتصاب هیئت منصفه بفرمایند تا انشاء الله بزودی حق از باطل تمیز یافته و مجازاتی که بهر یک از ما متعلق خواهد گرفت مجری شود

شرحی است که قبل از اینکه آقای وزیر مالیه این امر اسله را به هیئت سه نفری بنویسند در تمام جرائد نوشته‌اند این است که بنده هم همین آنرا که در روزنامه ایران درج شده محض استحضار خاطر آقایان می‌خوانم

(جمعی اظهار نمودند لزومی ندارد)

غضنفر خان - می‌فرمایید لازم نیست بسیار خوب بنده با اینکه خودم درخواست هیئت منصفه را کرده‌ام اگر آقای وزیر مالیه یک نظریه مخصوصی نسبت به بنده نداشته‌اند بنده گمان می‌کنم محتاج به چنین این صغری و کبری در مراسم خودشان نبوده

رئیس - آقای آقاسید یعقوب

(اجازه)

آقاسید یعقوب - بنده نمی‌خواهم تکذیب و زیر سابق را بکنم ولیکن ناچارم حفظ همکاری را عرضه بدارم ولی چون کابینه وزیر مالیه تغییر کرده بنده از مجلس تقاضا می‌کنم که در این دوره کابینه آقای مشیر الدوله که رئیس الوزرائی می‌فرماید هستند اگر چه رئیس الوزراء سابق هم همینطور بودند به این کابینه جدید رجوع شود تا اصل مسئله ثابت شود و بنده طبعاً از آن لایحه که به مجلس آمد نهایت تنفر را اظهار می‌دارم بوسطه آنکه سزاوار نبود برای یک نماینده اینطور لایحه در مجلس قرائت شود

رئیس - آقای اقبال السلطان

(اجازه نطق)

اقبال السلطان - بنده هم همین عقیده آقای آقاسید یعقوب را دارم که به هیئت دولت برگردد و هر نظریه دارند بمرض مجلس برسانند

رئیس - آقای حاج شیخ اسدالله

(اجازه)

حاج شیخ اسدالله - بله بنده در اطراف این لایحه هر چه فکر کردم راه قانونی تصور کنم که این تقاضا چه تقاضائی است و این کمیسیون چه کمیسینی است چیزی نفهمیدم نمی‌دانم آیا مجلس وظیفه دار است نسبت بهر معاصبه یک یا دونفر یا ده نفر معین کند رسیدگی بحساب نماید یا خیر

وزارت مالیه مطابق قانون سابقش یک ترتیبی داشته و قانون جدید هم که هنوز نیامده که اداره محاسبات نسبت بمأمورین خودش چطور رسیدگی کند سابقاً کسی اگر از آن رسیدگی شکایتی داشت رجوع بمحاکمات مالیه می‌نمود و در آنجا رسیدگی بمنزله استیناف بود و حکمی از آنجا صادر می‌شد

حالا فرضاً بمعاصبه یک نفر تحصیلدار یا بیشکارت مالیه (قطع نظر از نمایندگی) در اداره محاسبات رسیدگی شده خود ایشان که تکذیب می‌کنند و می‌فرمایند معاصبه رسیدگی نشده و باستناد و دلایل و مدارک من مراجعه نشده فقط مذاکرات شفاهی بوده فرضاً اداره محاسبات هم که حالا کمیسیون محاسبات تبدیل شده به حساب ایشان رسیدگی کرده باشد و ایشان را محکوم نموده باشد که یک مبلغی از مالیه دولت پیش ایشان باقی است مطابق ترتیب قهر باید بمحاکمات مالیه برود محاکمات مالیه هم که تشکیل شده است و اگر کسی شکایتی دارد باید بمحاکمات برود و در آنجا رسیدگی ثانوی بعمل بیاید و پس از آنکه تمام مراحل ابتدائی و استیناف و جزائی را طی نموده آنوقت چون آقای غضنفر خان سمت نمایندگی را دارند از مجلس باستی تقاضا شود و نظریه مجلس معین شود ولی هنوز بآن مرحله نرسیده و مرحله ابتدائی است علاوه وزیر سابق هم که این تقاضا را کردند در اینجا حاضر نشدند یک توضیحاتی بدهند که مقصود از این کمیسیون و رسیدگی بزرگه محاکمات است یا محاسبات ابتدائی است و اینها هیچ معلوم نیست

همینقدر می‌فرمایند یک محاسبانی کرده ام قابل استیناف هم نیست یعنی چه؟ در صورتی که مدعی علیه و او که در مرحله اولی محکوم می‌نمایند اگر از مخالفین شکایت داشته باشند باید رسیدگی بشود

در هر صورت آن دولت و وزیر مالیه تغییر کرد حالا نمی‌دانم وزیر مالیه که امروز مقصدی خواهد شد همین نظریه را تعقیب می‌کنند و انتخاب ۳ نفر از مجلس می‌خواهند یا خیر؟ این است که بنده گمان می‌کنم امروز مذاکره راجع باین پیشنهاد بی اثر باشد شاید وزیر مالیه جدید بگوید اصلاً این معاصبه بی اساس بوده و بمحاسبات ایشان رسیدگی شده با اینکه بگویند رسیدگی ثانوی باید بشود یا اینکه بگویند پاسناد ایشان مراجعه شده و صحیح است بنا بر این بنده لازم می‌دانم در این باب باید تأمل کرد و مراجعه بوزیر وقت کرد و نظریه او را خواست اگر او هم تعقیب کرد آنوقت مذاکره و انتخاب می‌کنیم ولی امروز هیچ مورد ندارد

غضنفر خان - بنده در مقابل اظهارات آقای حاج شیخ اسدالله همینقدر می‌توانم عرض کنم که ایشان قدری اشتباه فرموده‌اند این درخواست انتخاب یک کمیسیون یا هیئت منصفه برای رسیدگی از طرف خود بنده بود که از مقام ریاست درخواست کرده و انتخاب هیئت منصفه را خواستام

رئیس - آقای مستشار السلطنه

(اجازه)

مستشار السلطنه - بنده نظریه آقای حاج شیخ اسدالله را تصدیق می‌کنم ولی حالا که این قضیه به مجلس شورای ملی آمده نمایندگان باید امر بسکوت را جایز ندیده و فقط بنظر وزیر جدید حواله نمایند و باید تا کید شود که هر چه زودتر این قضیه تعقیب و بالا اقل نماینده وزارت مالیه در مجلس حاضر شود که اگر مذاکراتی بشود یا حضور نماینده وزارت مالیه باشد و اگر

هم در خود وزارت مالیه تجدید نظری خواهد شد از طرف عموم نمایندگان باید علاقمندی نسبت باین مسئله اظهار شود که قضیه بطوری که مقتضی عدالت است ختم و حل شود

رئیس - آقای آقا سید محمد تقی طباطبائی (اجازه)

آقا سید محمد تقی - بنده عجلان کاری ندارم که وظیفه مجلس شورای ملی است بانکار رسیدگی کند یا در وزارت مالیه باید رسیدگی شود ولی از یک نقطه نظر بنده تصور می‌کنم مجلس شورای ملی نباید در این امر بی‌هلاقه باشد زیرا یکی از وظایف مجلس شورای ملی این است که در مالیه مملکت نظارت داشته و از اغراض و تفریط های اشخاص جلوگیری نماید چه و کیل چه وزیر باشد و نباید بگذارد بیت‌المال عمومی تفریط شود و باید حتی المقدور حفظ شود و دیگر اینکه از نقطه نظر حیثیت یک نفر و کیل هم در این قضیه باامثال این قضیه وقتی یک نسبتی بمقام یک نفر نماینده داده می‌شود باید مجلس تعقیبات کند یا حقانکذب نماید یا بطوری که مکلف است عمل نماید

رئیس - آقای نظام الدوله

(اجازه)

نظام الدوله - بنده تعقیب نظریات آقای حاج شیخ اسدالله را به ضمیمه تا کید بدولت در این نظریه لازم میدانم و عرض میکنم بعضی چیزها نباید در مجلس سابقه شود و این اختلافات باید در خود وزارتخانه رفع شود زیرا اگر از اینگونه اختلافات راجع به حساب پیدا شود محل آن با خود وزارت مالیه است زیرا وزارت مالیه طرف اعتماد مجلس است و اگر طرف اعتماد نباشد حل امور مملکتی را باو واگذار نمی‌نمایند و بایستی از طرف مجلس بوزارت مالیه تا کید خود که جلسات خود را ادامه داده و زودتر باین امر رسیدگی و تقشیش نمایند منتها اگر بغرض حقیقه آقای غضنفر خان یک ظلم و بی‌ترتیبی را قائل شوند آنوقت باید یک نظریات دیگری اتخاذ کرد ولی با ترتیب حایه و ریاست و وزرائی آقای مشیر الدوله گمان نمی‌کنم محتاج باین ترتیبات باشد

رئیس - مذاکرات در این موضوع کافی است یا خیر؟

(گفتند کافی است)

رئیس - رای می‌گیریم پیشنهادی که شده است مضمون آن پیشنهاد این است که یک هیئتی از طرف مجلس معین شود و بنا حضور آن هیئت بمحاسبات آقای غضنفر خان رسیدگی شود آقایانی که تصویب میکنند همچو هیئتی از طرف مجلس معین شود قیام فرمایند

(عده قلیلی قیام نمودند)

رئیس - تصویب نشد پیشنهادی از طرف دولت سابق رسیده بود مبنی بر برقراری یکصد تومان شهریه برای ورثه مرحوم آقا شیخ محمد جواد

(از طرف نمایندگان - نود تومان)

رئیس - یکصد تومان است نود تومان برای دیگری است هاری آن لایحه هم یکصد تومان بود

ارسال میشود. جلسه آتیه پس فردا دو ساعت بغروب مانده. دستورهم بقیه مذاکرات در قانون شورای عالی معارف خواهد بود

آقایان حالا که بیرون تشریف میبرند باید يك نفر برای عضویت کمیسیون مالیه بجای مرحوم آقا شیخ محمدجواد انتخاب نمایند همچنین باید یک نفر بجای آقای شیخ العراقین زاده که از کمیسیون مبتکرات استعفا نموده اند تعیین کنند

سلطان العلماء - خوب است مقرر فرمایند دو نفر برای کمیسیون مالیه انتخاب کنند

رئیس - صحیح است. پس امشب دو نفر برای کمیسیون قوانین مالیه و يك نفر برای کمیسیون بودجه معین کنند. در جلسه دیگر يك نفر برای کمیسیون خارجه.

(بعضی گفتند برای کمیسیون بودجه دو نفر باید انتخاب شود) .

رئیس - بلی دو نفر برای کمیسیون بودجه و دو نفر برای کمیسیون مالیه معین شود اشخاصیکه برای کمیسیون بودجه معین می شوند از شعبات باید تعیین شوند .

نصرت الدوله - میخواهم بدانم ممکن است آقای رئیس اجازه فرمایند انتخابات هر کول به روز شنبه شود؟

رئیس -- راجع ببنده نیست مجلس باید اجازه بدهد

نصرت الدوله - چون امشب وقت گذشته و بعضی آقایان هم رفته اند باین جهت عرض کردم .

رئیس - اگر مخالفی نیست میماند برای جلسه دیگر .
(اظهار مخالفی نشد)

(مجلس دو ساعت و نیم از شب گذشته ختم شد)
رئیس مجلس شورای ملی - مؤتمن الملك
جلسه ۱

صورت ه شروح مجلس یوم سه شنبه بیست و پنجم شهر جمادی الاولی هزار و سیصد و چهل مطابق چهارم دلو هزار و سیصد مجلس موقع مغرب در تحت ریاست آقای مؤتمن الملك تشکیل گردید .

(صورت مجلس یوم یکشنبه دوم دلو را آقای تدین قرائت نمودند)
رئیس - آقای مستشار السلطنه (اجازه)

مستشار السلطنه - بنده در ضمن عرض در جلسه قبل عرض کردم که مجلس هم نمی تواند بدون حلقه باین قضیه باشد و ساکت بماند بدولت مراجعه و جدیت کنند که زودتر اجراء شود و اتمام قضیه را هم بعرض مجلس برساند .

رئیس - چنانچه ملاحظه می فرمایند این اواخر صورت مجلسها خیلی مفصل نوشته میشود و بنده اقدامی خواهم کرد که مختصر تر نوشته شود حالا هر کاری فرمائید که چرا تمام مذاکراتان را اینجا نمی نویسند